

TĖVŲ POŽIŪRIS Į PATYČIŲ MASTĄ, PRIEŽASTIS IR PREVENCIJOS GALIMYBES TRAKŲ R. PALUKNIO VAIKŲ LOPŠELYJE-DARŽELYJE

APKLAUSOS DUOMENŲ REZULTATAI, REZULTATŲ ANALIZĖ IR ĮSTAIGOS PSICHOSOCIALINĖS APLINKOS ĮSIVERTINIMAS

Įvadas

Įstaigos psichosocialinė aplinka priklauso nuo to, kaip darbuotojai ir moksleiviai elgiasi vieni su kitais ir kaip jie jaučiasi įstaigoje. Psichosocialinė aplinka siejama su žmogiškais tarpusavio santykiais, socialine aplinka vaikų savijauta šioje aplinkoje.

Visi ugdytiniai turi teisę į gerą psichosocialinę aplinką. Tai reiškia, kad įstaigos aplinka turi būti grindžiama rūpinimusi ne tik ugdytinių mokymusi bet ir savijauta. Ugdytiniai negali būti užgauliojami nei savo bendraamžių, nei mokytojų.

Užgaulių žodžių ir fizinių veikslių pavyzdžiai gali būti patyčios, smurtas, rasinė diskriminacija, atskirtis arba asmens išvaizdos ar negalios komentarai.

Siekdami ištirti įstaigos psichosocialinę aplinką, tyrimo metu ypatingą dėmesį kreipėme į patyčių mastą ir priežastis įstaigoje. Svarbiausia, kaip ugdytinis jaučiasi psichosocialinėje aplinkoje. Jei psichosocialinė aplinka daro neigiamą įtaką ugdytinio sveikatai, savijautai ir mokymusi, galima sakyti, kad ji nėra gera. Įstaigos direktorius, pedagogai ar kiti vaikai negali nuverinti ar sumenkinti vaiko savijautos, ypač jei jis jaučiasi blogai dėl patyčių, skriaudimo, užgauliojimų ar smurto. Jei ugdytinis patiria ką nors nemalonaus ar įžeidžiančio, įstaiga turi tinkamai į tai reaguoti.

Tyrimas

Tyrimą atliko:

Trakų r. Paluknio vaikų lopšelio – darželio direktorė Irena Krvačun.

Trakų r. Paluknio vaikų lopšelio – darželio soc. pedagogė Rima Martinkevič.

Tyrimo tikslas: gerinant įstaigos psichosocialinę aplinką, iširti patyčių problemos mastą Trakų r. Paluknio vaikų lopšelyje – darželyje.

Apklausoje uždaviniai:

1. Nustatyti ugdytinių tėvų požiūrį į patyčių mastą ir priežastis Trakų r. Paluknio vaikų lopšelyje darželyje;
2. Išsiaiškinti ugdytinių tėvų požiūrį į galimus patyčių prevencijos būdus;
3. Remiantis tyrimo išvadomis teikti rekomendacijas ugdytinių tėvams ir pedagogams.

Tyrimo objektas ir imtis: tėvai, kurių vaikai lanko Trakų r. Paluknio vaikų lopšelių – darželių.

Apklausoje laikas: 2018 m. sausio – vasario mėn.

Apklausoje tipas: anoniminis, neprivalomas.

Respondentai: anoniminėje apklausoje dalyvavo 24 tėvai – daugiau nei 50% visų įstaigą lankančių ugdytinių tėvų.

Tyrimo klausimai:

Pirma dalis - klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti ar saugiai tiriamųjų vaikai jaučiasi darželyje ir grupėje, ar jie pasakoja apie patyčių apraiškas darželyje, ar patys patiria patyčias.

Antra dalis – klausimai skirti atskleisti patyčių mastą, formas darželyje, tiriamųjų požiūrį į patyčių dalyvių vaidmenis, išsiaiškinti, kuriose darželio vietose jos dažniausios.

Trečia dalis – klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į patyčių stabdymą lopšelyje-darželyje ir galimus prevencijos būdus.

Apklausa parengta naudojantis rekomendaciniu pavyzdiniu “Vaikų linijos” klausimynu .

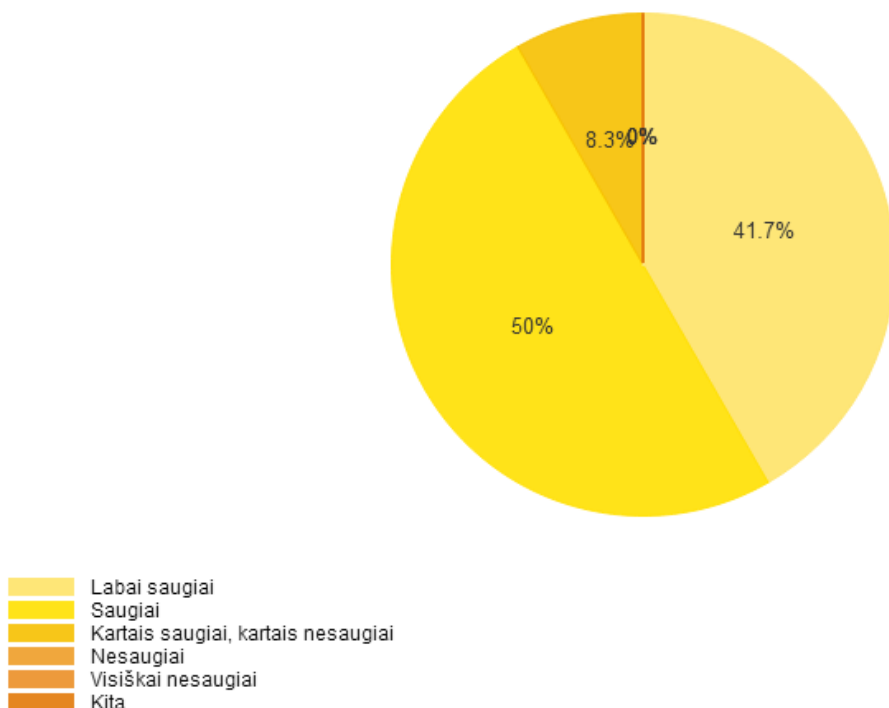
Pirma dalis: klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti ar saugiai tiriamųjų vaikai jaučiasi darželyje ir grupėje, ar jie pasakoja apie patyčių apraiškas darželyje, ar patys patiria patyčias.

Apklausoje duomenys rodo, kad vaikai darželyje jaučiasi saugiai (1 pav.). 50% respondentų atsakė, kad jų vaikai jaučiasi saugiai - 41.7% jaučiasi labai saugiai, 8.3% jaučiasi kartais

saugiai, kartais nesaugiai. Nė vienas iš respondentų neatsakė, kad jų vaikas įstaigoje jaustųsi nesaugiai.

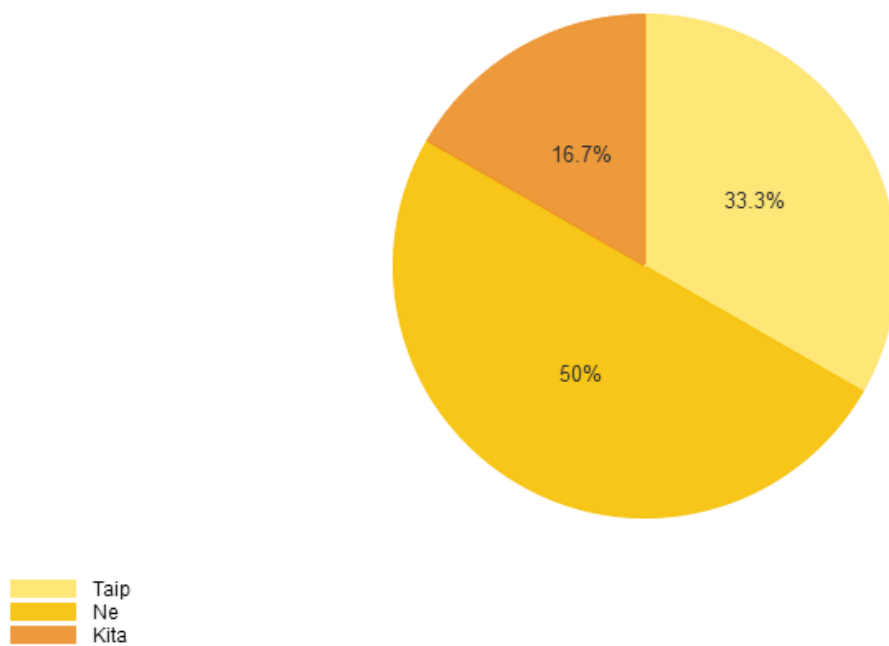
Tam, kad stabdyti patyčių atvejus, labai svarbu, kad apie patiriamas patyčias būtų kalbama atvirai. Apklausos duomenys rodo, kad 50% respondentų atsakė, kad vaikai apie darželyje patiriamas patyčias nesipasakoja, 33,3 proc. atsakė, kad pasakojasi (*pav. 2*). Tačiau atsakant į klausimą, ar vaikai patiria patyčias darželyje, net 66,7% respondentų atsakė, kad jų vaikai niekada nepatyrė patyčių darželyje, ir 33,3 % atsakė, kad jų vaikai darželyje kartais patiria patyčias (*pav. 3*). Tad vertinant apklausos duomenis, galime daryti prielaidą, jog vaikai nepatiriantys patyčių apie patyčias tėvams nepasakoja. 33,3% tėvų atsakė, kad vaikai pasipasakoja apie patiriamas patyčias darželyje, ir 33,3% tėvų atsakė, jog jų vaikai kartais patiria patyčias darželyje. Vadinasi, apie patyčias kalba tie vaikai, kurie jas patiria.

Kaip saugiai Jūsų vaikas jaučiasi ugdymo įstaigoje?

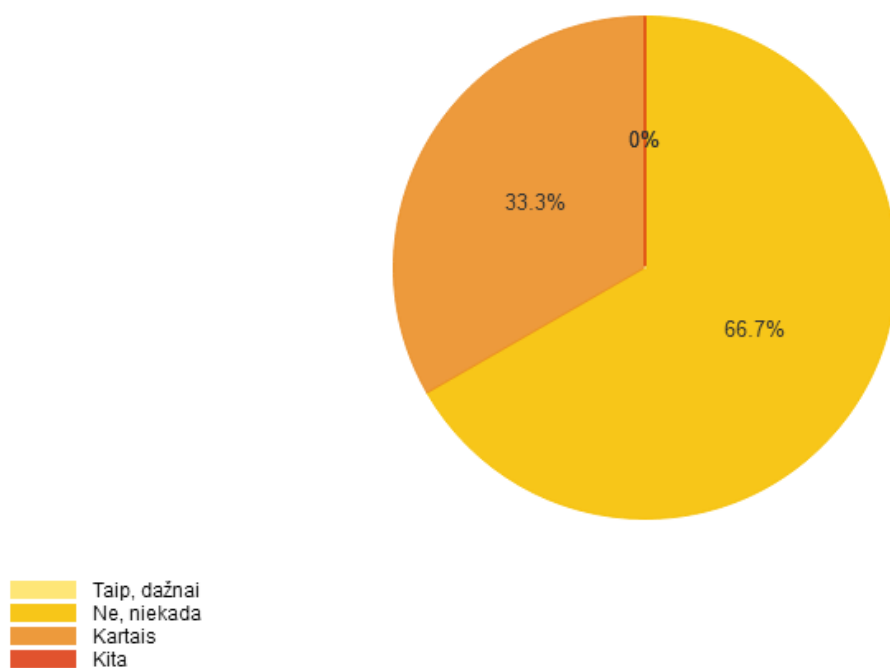
(1 pav.)

Ar Jūsų vaikas Jums pasakoja apie darželyje patiriamas patyčias?

(2 pav.)

Ar Jūsų vaikas patiria patyčias darželyje?

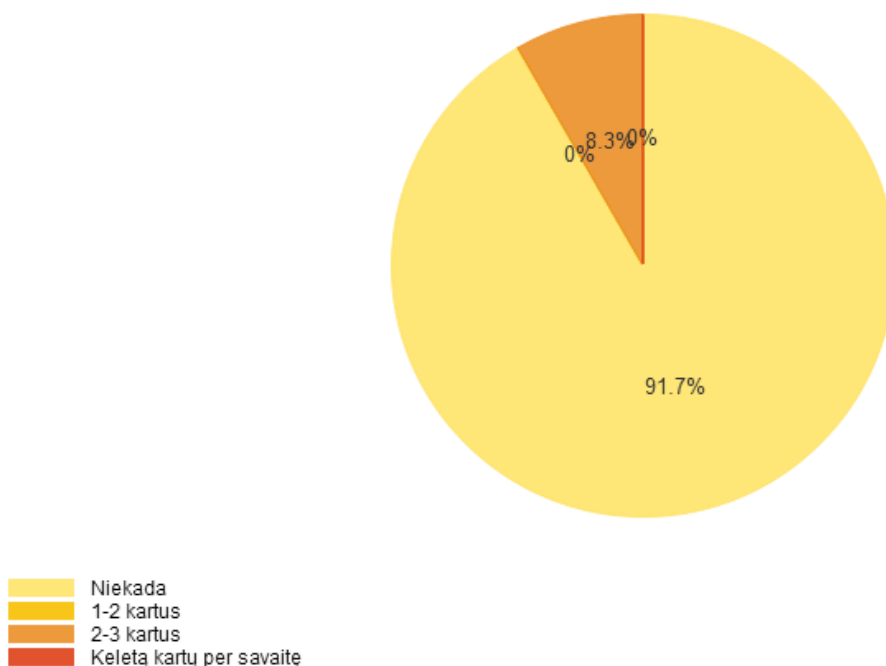

(3 pav.)

Antra dalis – klausimai skirti atskleisti patyčių mastą, formas darželyje, tiriamųjų požiūrį į patyčių dalyvių vaidmenį, išsiaiškinti, kuriose darželio vietose jos dažniausios.

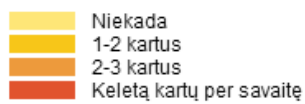
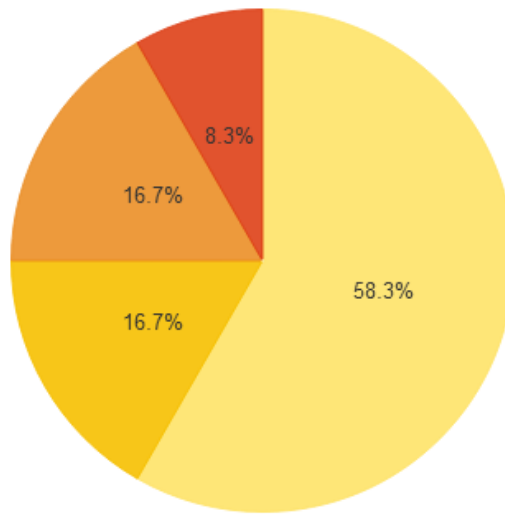
Siekdami atpažinti ir stabdyti patyčių apraiškas, pateikiant klausimus norėjome išsiaiškinti koku būdu ir kaip dažnai per paskutinius du mėnesius pasireiškė patyčios. Kaip matome iš apklausos duomenų (*pav.4 - pav.9*), darželyje daugiausia pasitaiko apsistumdymų (*pav. 5*) – 8,3% atsakė, kad vaiką stumdė keletą kartų per savaitę. Viso 41,7 % apklaustų respondentų vaikų per paskutinius 2 mėnesius bent kartą darželyje buvo pastumę. 33,3 % respondentų pažymėjo, kad per paskutinius du mėnesius bent kartą buvo prasivardžiuojama (*pav.7*). Taip pat 16,7% apklaustų respondentų pažymėjo, kad per paskutinius 2 mėnesius 2-3 kartus per savaitę jų vaikas darželyje buvo ignoruojamas ir su juo nebendravo (*pav. 6*).

Koku būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Mušė

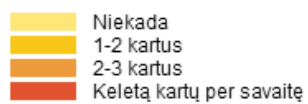
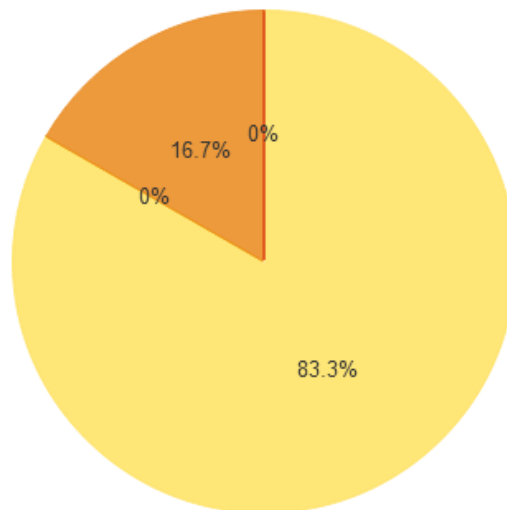
(4 pav.)

Kokiu būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Stumdė

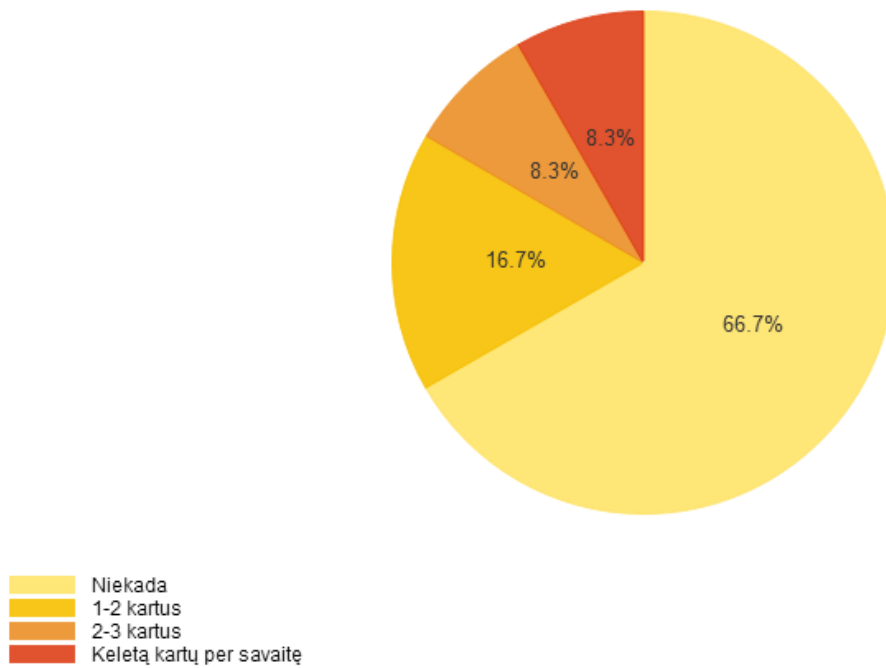
(5 pav.)

Kokiu būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Ignoravo ir nebendravo

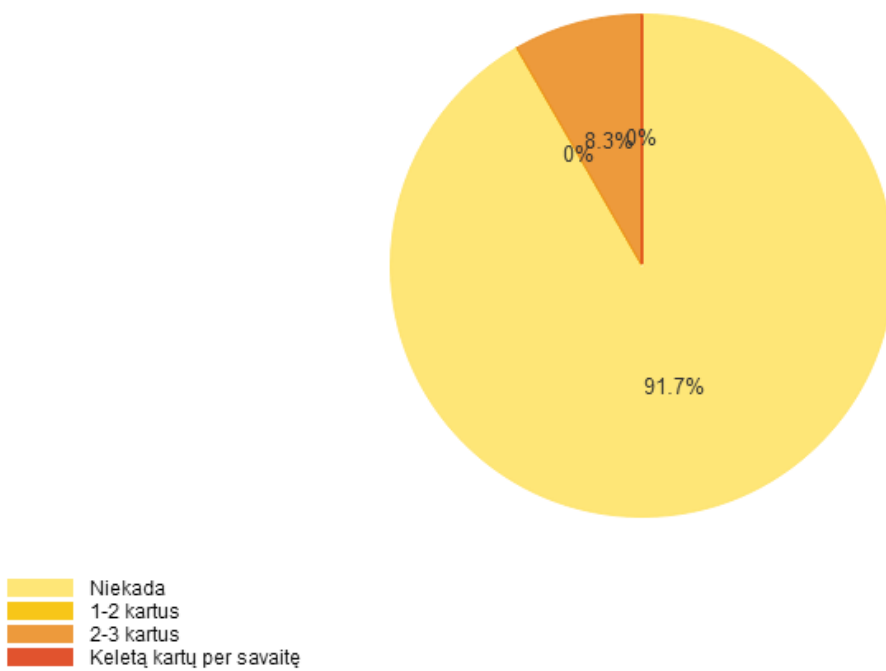
(6 pav.)

Kokiu būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Prasivardžiavo

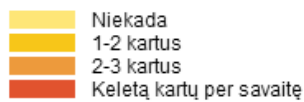
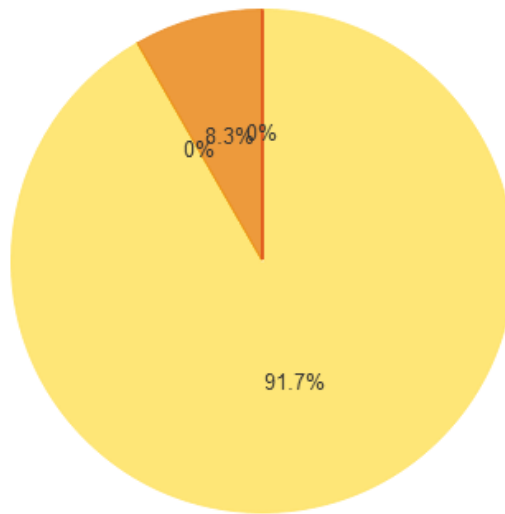
(7 pav.)

Kokiu būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Įkando

(8 pav.)

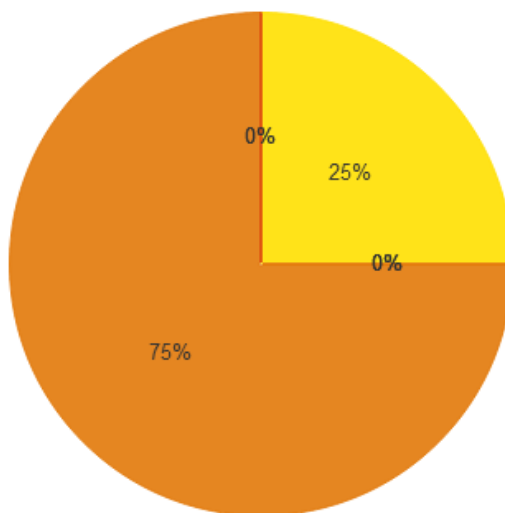
Kokiu būdu iš vaiko tyčiojosi? (per paskutinius 2 mėnesius) - Gąsdino

(9 pav.)

Siekiant gerinti darželio psichosocialinę aplinką ir stabdyti patyčių apraiškas, norėjome išsiaiškinti kuriose įstaigos vietose patyčios pasireiškia dažniausiai (pav. 10). Kaip matome, 25% respondentų pažymėjo, jog patyčių aatvėjai pasireiškia grupėje. 75% respondentų pažymėjo, jog nesityčiojo niekada.

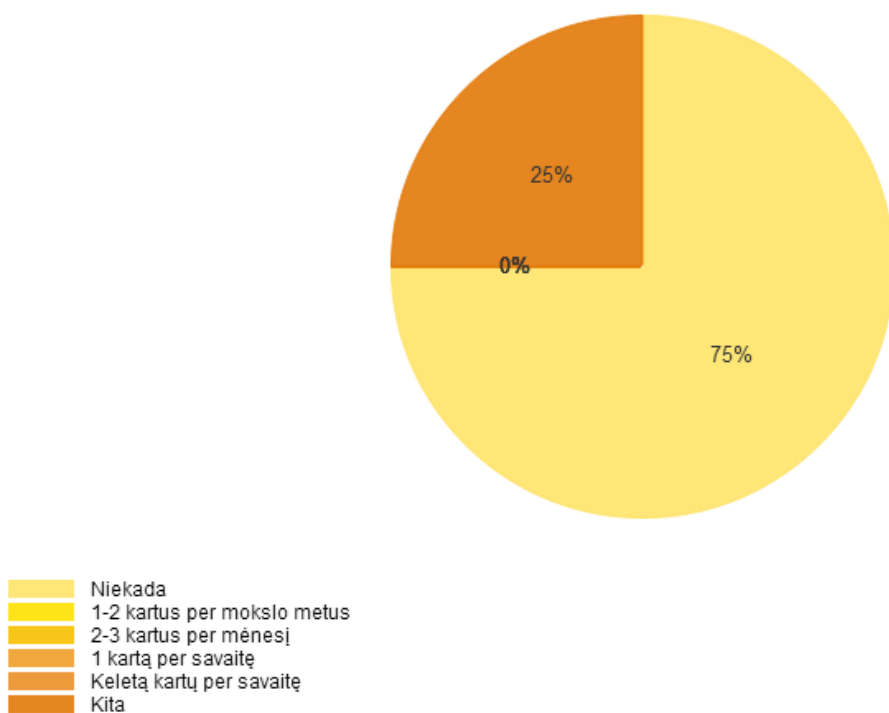
Kuriose darželio vietose buvo tyčiojama?

(10 pav.)

Kadangi patyčių situacijoje dalyvauja du asmenys – skiraudėjas ir auka, sekančio klausimo tikslas buvo išsiaiškinti ar gali būti, jog respondentų vaikai tyčiojasi (mušėsi, stumdėsi, ignoravo ir nebendravo, prasivadžiavo, įkando ar gąsdino) iš kitų vaikų. 75% respondentų pažymėjo, kad jų vaikas nesityčiojo iš kitų vaikų darželyje, 25% respondentų pažymėjo „kita“ ir komentaruose įrašė „nežinau“ (11 pav.).

Ar pasitaiko, kad Jūsų vaikas darželyje tyčiojasi iš kitų vaikų?

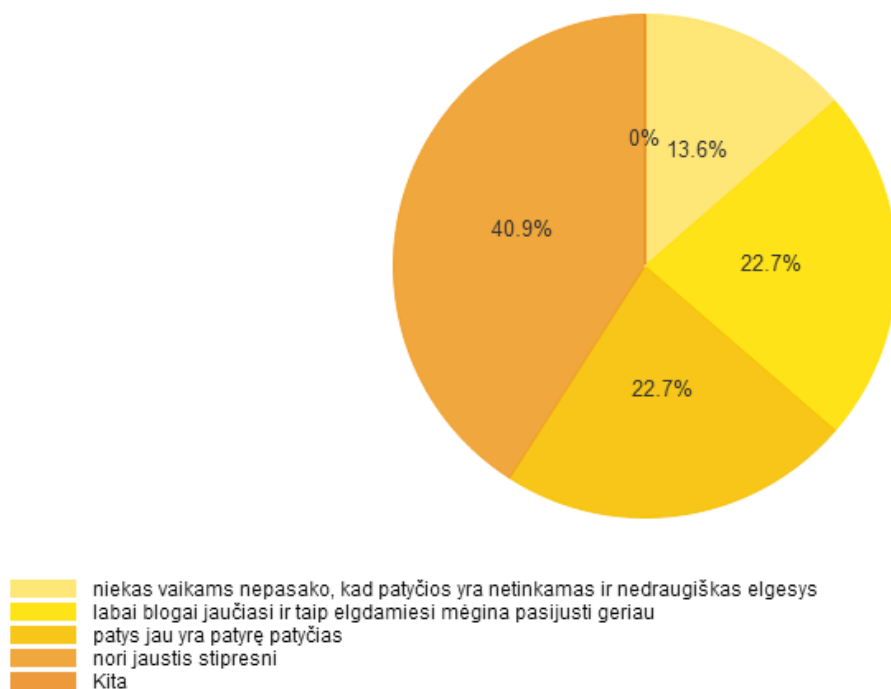

(11 pav.)

Trečia dalis – klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į patyčių stabdymą lopšelyje-darželyje ir galimus prevencijos būdus.

Vertinant (12 pav.) apklausos rezultatus, 40,9% respondentų mano, kad vaikai vieni iš kitų tyčiojasi, nes nori jaustis stipresni; 22,7% - tyčiojais, nes labai blogai jaučiasi ir taip elgdamiesi mėgina pasijausti geriau, arba tyčiojasi dėl to, kad vaikai patys jau yra patyrę patyčias; 13,6% mano, jog patyčios pasireiškia dėl to, kad niekas vaikams nepasako, kad patyčios yra netinkamas ir nedraugiškas elgesys.

Jūsų manymu, vaikai vieni iš kitų tyčiojasi, nes ...

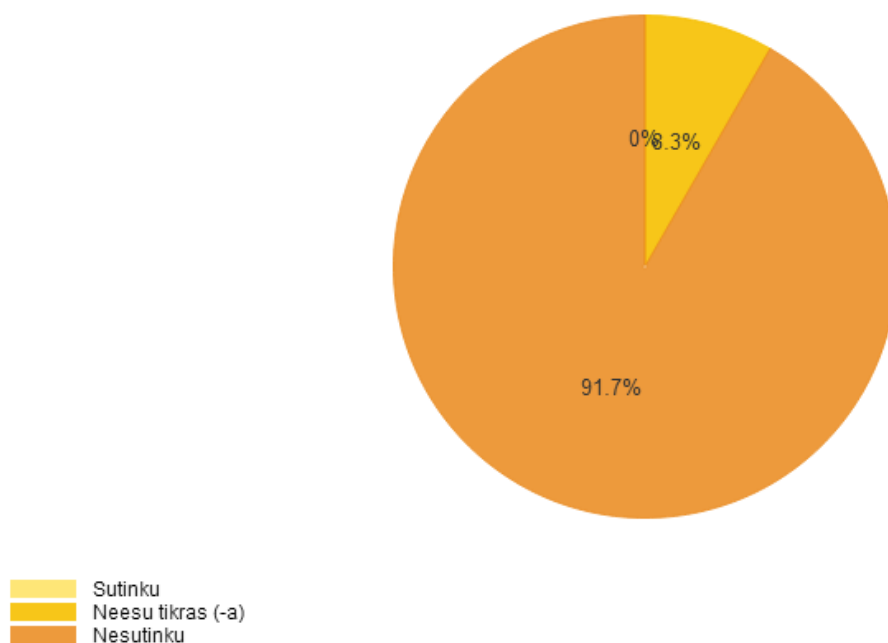

(10 pav.)

Kad patyčių prevencija būtų veiksminga, būtina jai pasirengti. Vykdam patyčių prevenciją, į prevencijos vykdymo procesą turi būti įtraukiami ne tik pedagogai ir vaikai, tačiau ir tėvai. Todėl pateikėme klausimus norėdami išsiaiškinti tėvų požiūrį į patyčių apraiškas.

6,3% respondentų nėra įsitikinę, ar patyčios yra normali vaikų bendravimo dalis (pav. 11).

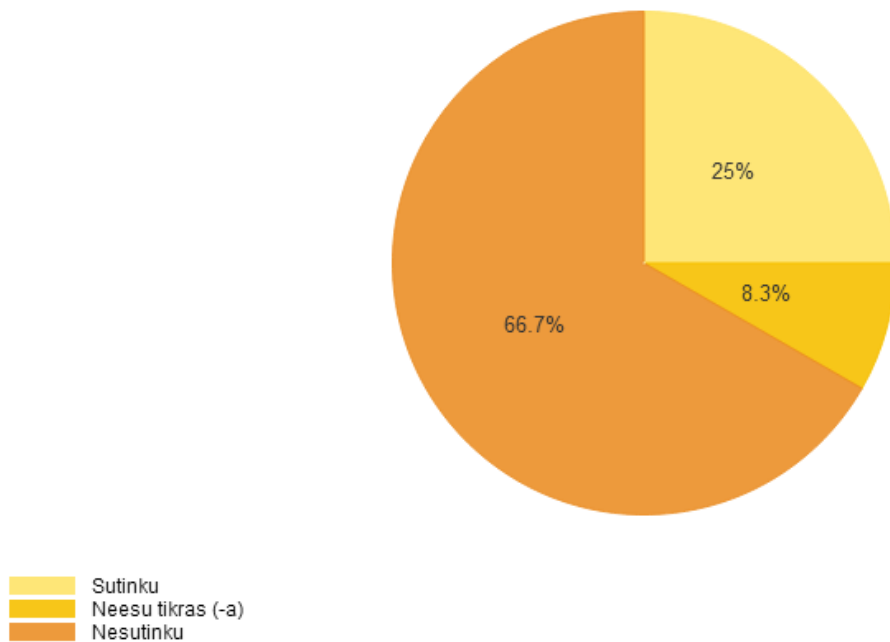
Pažymėkite kiek sutinkate su žemiau išvardintais teiginiais? - Patyčios yra normali vaikų bendravimo dalis

(11 pav.)

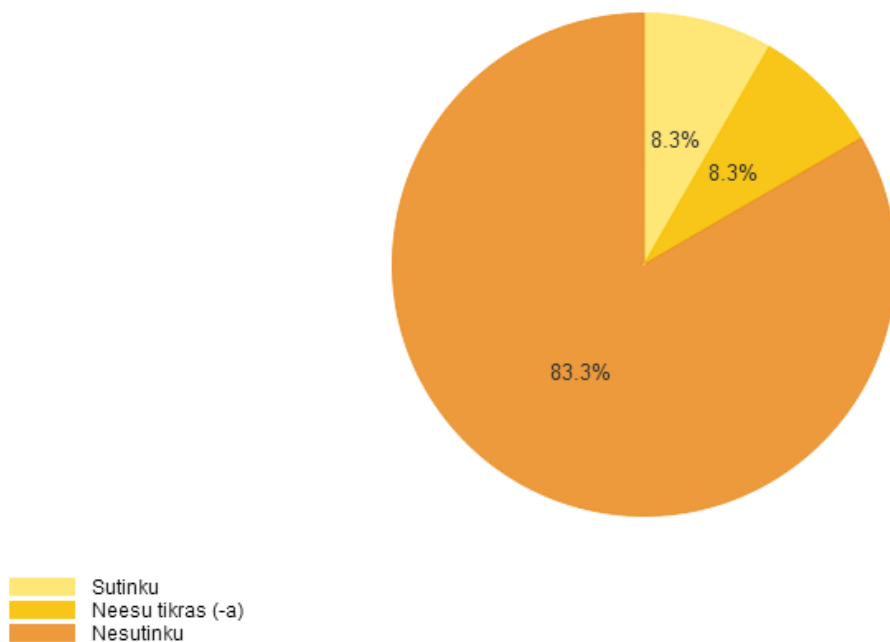
Kaip matome iš apklausos duomenų (pav.12 – pav.13) dalis respondentų vis gi mano, kad pranešti apie patyčių apraiškas suaugusiems, yra blogas reiškinys:

Pažymėkite kiek sutinkate su žemiau išvardintais teiginiais? - Skųstis suaugusiems, kai iš vaiko tyčiojasi kiti vaikai, yra blogai

(pav. 12)

Pažymėkite kiek sutinkate su žemiau išvardintais teiginiais? - Pranešti suaugusiems apie vaiką, kuris tyčiojasi iš kitų yra blogai

(pav. 13)

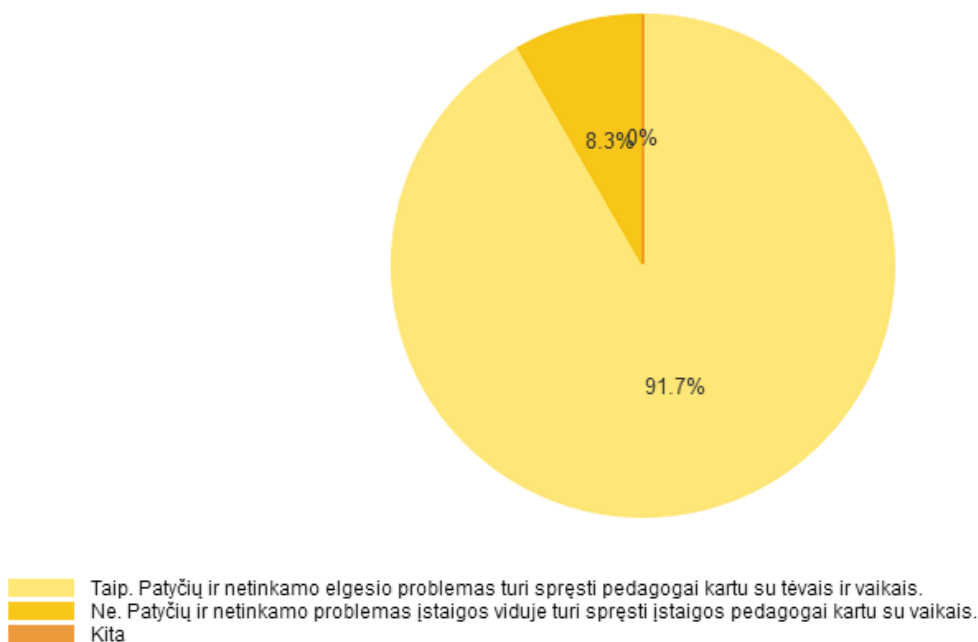
Siekiant išsiaiškinti ugdytinių tėvų požiūrį į galimus patyčių prevencijos būdus, atsakymų rezultatai pasiskirstė taip:

Mažinti patyčių mastą darželyje veiksmingai padėtų:

- Tėvų ir darželio pedagogų bendra atsakomybė ir veikla siekiant sumažinti patyčias 91,7%;
- Filmų visai šeimai apie draugystę, meilę ir globą žiūrėjimas 91,7%;
- Pokalbiai namuose su vaikais apie patyčių priežastis ir pasėkmes 100%;
- Grupėje vykstantys pokalbiai apie patyčias 75%;
- Kūrinių apie draugiškumą skaitymas ir aptarimas 83,3%;
- Pokalbiai apie jausmus, kuriuos sukelia patyčios 75%;
- Pamokėlės apie draugystę, gerumą, paguodą 100%;
- Tarpusavio pagarbaus elgesio ugdymas 100%;
- Įvairūs renginiai įstaigoje, įtraukiantys į bendrą veiklą pedagogus, vaikus ir tėvus 83,3%.

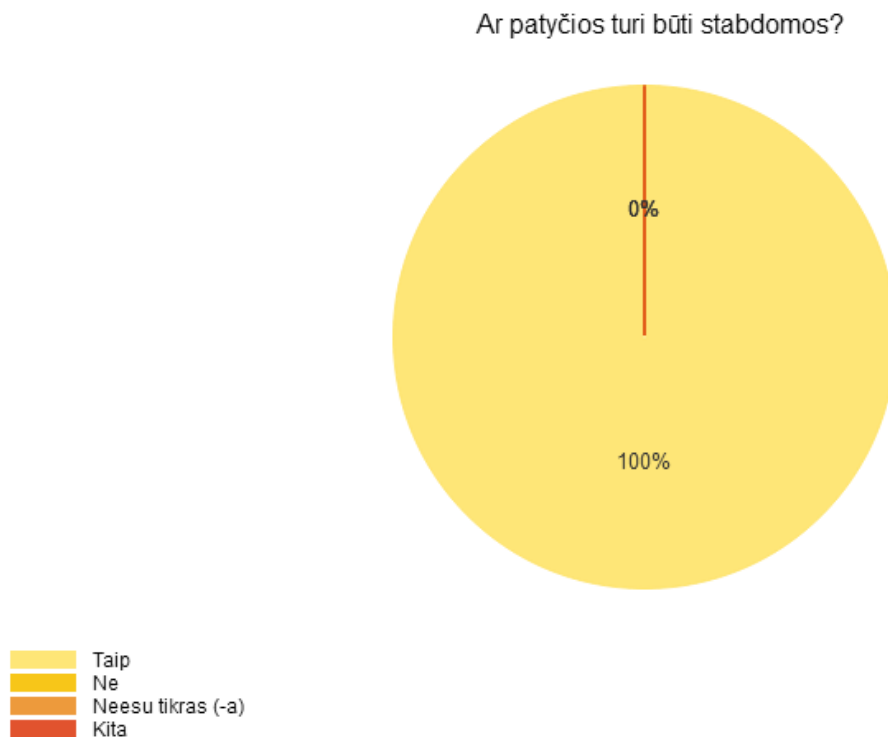
Taip pat, apklausos rezultatai (pav.14) rodo, kad dauguma tėvų (91,7%) mano, jog darželio darbuotojai turėtų kiekvieną kartą pranešti tėvams apie įvykusį incidentą tarp vaikų. Tai parodo teigiamą tėvų natūralų įsitraukimą į patyčių prevenciją.

Kaip manote, ar darželio įstaigos darbuotojai turėtų kiekvieną kartą pranešti tėvams apie įvykusį incidentą tarp vaikų?

(pav. 14)

Labai džiaugiamės respondentų sąmoningumu apie patyčių masto mažinimą įstaigoje, kadangi visi iš apklaustųjų respondentų mano, kad patyčios turi būti stabdomos (pav.15).

(pav.15)

Išvados:

Labai džiaugiamės, kad apklausos rezultatai parodė, jog dauguma įstaigą lankančių vaikų darželyje jaučiasi saugiai (91,7 %). Tačiau nepaisant to, (33,3 %) respondentų nurodė, kad vaikai pasipasakoja, kad įstaigoje jiems tenka bent kartą į savaitę susidurti su patyčių apraiškomis.

Išanalizavus apklausos rezultatus pagrindinės bendraamžių patyčių apraiškos yra šios: stumdymas, prasivadžiavimas, ignoravimas ir nebendravimas. Respondentai (25%) nurodė, kad patyčių atvejai pasireiškia grupėje.

Siekiant sužinoti, ar tėvai gali numatyti vaiko polinkį į skriaudėjo vaidmenį, apklausos rezultatai parodė, kad 75% respondentų mano, kad jų vaikas nesityčioja darželyje iš vaikų, tuo tarpu 25% nurodė, kad nežino. Todėl mūsų tikslas ateityje kuo dažniau informuoti tėvus apie patyčių apraiškas darželyje, ir kartu su tėvais kompleksiskai spręsti vaikų netinkamo elgesio problemas. Svarbu akcentuoti, kad vaikas, vienoje situacijoje buvęs skriaudėjas, kitoje gali tapti šalininku, o kartais ir auka. Ir auka gali tapti skriaudėju ar atlikti kitą vaidmenį. Kartais į priekabiautojų vaidmenį gali įsitraukti tie vaikai, kuriems patyčios nepatinka, tačiau jie patys bijo

tapti patyčių aukomis ir tikisi, kad tyčiodamiesi iš kitų išvengs priekabių. Mūsų visuomenėje tradiciškai yra manoma, kad smurtinį elgesį galima įveikti tinkamai baudžiant skriaudėjus. Ši itin paplitusi nuostata yra labai klaidinga. Galima sakyti, kad pagalbos skriaudėjui reikia net daugiau ir reikėtų jį mokyti neagresyvaus elgesio. Būtų naivu tikėtis, kad išbarus ar nubaudus besityčiojantį vaiką jis pradės su bendraamžiais bendrauti draugiškai. Pagrindinis tikslas, bendraujant su vaiku, kuris skriaudžia kitus – padėti pakeisti savo elgesį ir mokyti jį kitokių, neagresyvių bendravimo būdų. Svarbu, kad, teikiant pagalbą nukentėjusiems ir skriaudikams, būtų įtraukiami ir jų tėvai. Bendradarbiaujant kartu su tėvais, pasiektume maksimalių rezultatų sprendžiant patyčių apraiškas įstaigoje.

Apibendrinant visus apklausos rezultatus, galime daryti išvadą, kad tėvų sąmoningumas patyčių prevencijos klausimu yra aukštas. Tačiau vis tik 8,3% respondentų nėra įsitikinę, kad patyčios yra normali vaikų bendravimo dalis. 25% respondentų mano, kad skūstis suaugusiems, kai iš vaiko tyčiojasi, yra blogai. Tai gana dažna tiek vaikų, tiek suaugusių nuostata. Mūsų visuomenėje dažnai pasakojimas kitiems, kad tave skriaudžia, laikomas silpnumo požymiu, rodančiu, jog nemoki pats spręsti sunkumų. Papasakoti apie matytas muštynes, patyčias dažnai irgi laikoma nepriimtiniu elgesiu ir vadinama „skundimu“. Mažesni vaikai yra labiau linkę pasakoti apie tai, kad juos kas nors skriaudžia, tačiau ilgainiui išmoksta to vengti. Labai svarbu reaguoti į visus tokius vaiko kreipimusis. Kartais tokie dalykai gali atrodyti mums kaip smulkmenos, tačiau svarbu suprasti, kad tai, kas smulkmena mums, gali būti labai rimtas įvykis vaikams. Jei vadintume tokį elgesį smulkmenomis ar kitaip rodytume, kad dėl tokių „menkų“ dalykų nereikia kreiptis, tai mokytume vaikus, kad reikia patiems spręsti tokias situacijas. Todėl nevertėtų stebėtis, kad vėliau užaugus vaikams, paauglys nebeįvardina savo skriaudėjų ar nebendradarbiauja su suaugusiais, mėginančiais išsiaiškinti tarp paauglių įvykusias muštynes, nes jis jau yra išmokęs, kad tokiose situacijose reikia tylėti. Neretai suaugusieji ir patys vaikui pasako: „Nesiskųsk!“, „Tvarkykis pats“, „Kiek gali skūstis?“ . Ši nuostata neleidžia vaikams pasakyti apie patiriamas patyčias, o suaugusiesiems – sužinoti, kas vyksta tarp vaikų. Siekiant sumažinti patyčių mastą būtina šią nuostatą keisti. Galbūt vertėtų atsisakyti ir paties neigiamą prasmę turinčio „skundimo“ termino. Reikėtų pradėti diegti naują nuostatą: kreiptis pagalbos, papasakoti, kad tave skriaudžia, yra labai gerai – tokiu elgesiu vaikas rūpinasi savimi, savo saugumu. Taip pat svarbu diegti nuostatą, kad papasakodami suaugusiesiems apie matytas patyčias vaikai elgiasi teisingai, nes toks elgesys rodo rūpinimąsi savo bendraamžiais, saugumu savo klasėje ir mokykloje. Šią nuostatą pradėti keisti reikėtų nuo suaugusiųjų – tikėtina, kad tada ir vaikai pradės manyti kitaip. Keičiant šią nuostatą galima sukurti atmosferą, kai vaikai gali drąsiai kreiptis pagalbos, nebijo informuoti suaugusiųjų apie vykstantį smurtą. Tai labai svarbi sąlyga patyčių mastui mažinti.

Tikėtina, kad suaugusieji nemato skirtumo tarp konfliktų ir patyčių. Tam, kad suaugusieji gebėtų spręsti patyčių apraiškas, būtina atskirti, kas yra konfliktai, o kas patyčios. Konfliktai yra normali ir neišvengiama mūsų bendravimo dalis. Siektina, kad žmonės mokėtų valdyti ir konstruktyviai spręsti konfliktus. Mokydamiesi spręsti konfliktus, mes augame, nespėdami ar destruktiviai spėdami konfliktus mes traumuojamės. Konfliktoje situacijoje dažnai abi šalys emociškai išgyvena, o išsprendus konfliktą, atradus kompromisą, ateina palengvėjimas abiem pusėms. Konfliktai vyksta kartais, dažniausiai netikėtai, atsiradus konflikto priežasčiai. Konfliktuoti gali draugai, artimi žmonės.

Patyčios yra nenormali mūsų bendravimo dalis. Konfliktų išvengti neįmanoma, o be patyčių gyventi galima ir netgi būtų labai puiku, jeigu tokio bendravimo nebūtų. Patyčios nemoko tinkamų socialinių įgūdžių, galima sakyti, kad jos vyksta dėl socialinės kompetencijos stokos. Patyčių situacijų nepavyksta spręsti tarpusavio susitarimu, nes patyčių išvengti nori tik viena pusė, kitai – skriaudėjams – nėra jokio noro nutraukti patyčias, dažnai jos netgi kelia malonumą skriaudėjams ir todėl jie neturi jokios motyvacijos keisti savo elgesį. Dažnai skriaudėjas gali net ignoruoti patį patyčių faktą, sakydamas, kad „aš nieko nedariau“. Priekabiaujantys vaikai retai prisipažįsta suklydę ar pasielgę netinkamai – dažnai jiems atrodo, kad auka prisiprašė tokio elgesio. Patyčios, priešingai negu konfliktai, yra pasikartojantis elgesys ir vyksta nuolat.

Grįžtant prie apklausos rezultatų, labai džiugina, kad net 91,7% respondentų mano, kad darbuotojai turėtų kiekvieną kartą pranešti tėvams apie įvykusi incidentą tarp vaikų, ir net 100% respondentų atsakė vienareikšmiškai, kad patyčios turi būti stabdomos. O tai reiškia, kad tėvai yra linkę padėti, ir kartu spręsti patyčių problemą. Sprendžiant patyčių apraiškas, bendradarbiaujant su tėvais, mes galėsime efektyviai spręsti problemas ir suteikti pagalbą vaikams.

Literatūros sąrašas

1. Povilaitis, R., Valiukevičiūtė R. (2006) Patyčių prevencija mokyklose. Vilnius.
2. Povilaitis, R., Jasiulionė, J.S. (2008). Moku bendrauti be patyčių. Rekomendacijos vaikams ir paaugliams. Vilnius.
3. Kardelis, K. (2007). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai.
4. Gedutienė, S. (1999). Tėvų požiūris į vaiko saugumą mokykloje ir šeimoje.
5. Asta Ignatavičiūtė ir Rima Tomkuvienė „Olweus“ rekomendacijos tėvams.
6. Robertas Povilaitis, Jurgita Smiltė Jasiulionė „Mokykla gali įveikti patyčias“ rekomendacijos mokytojams.